

PARTIZANSKA KNJIGA

Edicija
Saveznici
Knjiga 7

Partizanska knjiga

© Daša Drndić, 1998.

© Za ovo izdanje Partizanska knjiga, 2019.

Urednici
Dunja Ilić
Vladimir Arsenić

Daša Drndić

Canzone di Guerra

nove davorije

Kikinda, 2019.

PIONIRI MALENI

Jadranka je govorila: *Nemoj ići.*

Otac je govorio: *Dobro je što ideš.*

Nenad je govorio: *Da se meni maknut'.*

Jasna je Sari rekla: *Tvoja mama je sposobna, snaći ćete se.* Tri godine ranije (kad smo se iz Beograda doselile u Rijeku), Jasna je Sari rekla: *Tvoja mama je nesposobna, u životu uopće nije uspjela.*

Laura je pitala: *Hoćeš li mi opet pisati kako ti je loše?* (Kad sam joj pisala kako mi je dobro, Laura je prestala sa mnom govoriti.)

Nada je rekla: *Nećete se nikada vratiti.* (Njoj sam iznajmila stan.)

Brat je rekao: *Ja ću u Ameriku, tamo sam se rodio.* (Nikamo nije otišao.)

Jedino je moja sestra Lena uzdahnula: *Nedostajat ćeš mi.* Ali ona je živjela u Sloveniji.

Javila sam se na natječaj za malo rukovodeće mjesto. Nisam prošla. Preko novina poželjeli su mi sretan put.

Čitala sam Dovlatova.

Čitala sam Krležu.

Čitala sam Brodskog.

Dovlatov je bio krupan i jak. Pio je dvije litre votke na dan. Sedamnaest godina u Petrogradu pisao je, ništa mu nisu objavili. Otišao je u Ameriku, postao poznat i nakon dvanaest godina, 1990, umro. Bilo mu je četrdeset devet. Prije toga kćerka ga je pitala *Jesi li sada sretan?* On je rekao *Nisam*.

Sara je nakon tri godine boravka u Rijeci smogla snage glasno zatražiti viršle a ne hrenovke.

Vesna mi je rekla da u banci jedna kaže kako uopće ne razumije srpski. To joj se desilo naglo, preko noći. Predsjednik je rekao da nije sretan nego da je srećan. Puno godina ranije, kad se Vesna iz Beograda preselila u Rijeku, po trgovinama je tražila pjelene.

Ima jedna mala Lulu iz Somalije. Otac joj govori francuski, engleski i njemački, majka također. Majka joj nije iz Somalije nego je porijeklom pola iz Poljske, pola iz Mađarske, a rođena je u Americi. Ona pita Lulu iz Somalije: *Q'est que il y a dans ta soupe?* Lulu kaže: *Il y a des carottes, des pommes de terre, chicken and noodles and je veux un ice-cream maintenant*. Konobaru kaže: *Molim te jedan glass vode i šuti, šuti, šuti*. Lulu nema ni pet godina. Svi je razumiju.

Sunčan je zimski dan. Nebo je perlin plavo kako samo može biti u Parizu i na Jadranu kad puše bura. Sara se oprašta od prijateljica u pizzeriji pod kućom u kojoj živimo. Ja šetam i pjevam (u sebi).

Rijeku presijeca željeznička pruga. U Rijeci vlakovi polagano prolaze gradom. Vlakovi potpuno blokiraju pogled na more. Grad se tada smanji.

Duž Obale ima dosta klupa. Na njima sjede prostitutke i starci. Starci se odmaraju od stajanja, jer preko puta klupa nalaze se razni administrativni uredi u kojima starci dugo čekaju u redovima. Starci nose stara odijela i zgužvane cipele. Starci se teško navikavaju na novu odjeću. Starci se ne briju svaki dan. Starac do mene iz cegera vadi zemičku i ćuća je. Tako je moja nona Ana ćućala stari prepečeni kruh jer joj zubi više nisu valjali. Iz cegera viri jedna mrkva.

Nebo je perlin plavo, kaže starac.

Prostitutka nema više od devetnaest godina. Iz njene torbe viri mali blijedožuti ručnik. Prostitutka jede suhu kobasicu. Podne je.

Ovo mi je poslala mama. Moja mama živi u Čoki, kaže prostitutka.

Ja sjedim u sredini, između starca i prostitutke i ne jedem ništa.

U džepu nosim malo džepno zrcalo, jer se posljednjih dana stalno razgledavam. Dugo prije toga nisam se promatrala, jedno deset godina, sad se podsjećam.

Oblik vašeg lica uopšte nije srpski, rekla mi je u Beogradu kolegica R. V. *Treba da idete,* također je rekla.

U Rijeci su mi rekli: *Ublažite taj srpski akcent.*

Dovlatov je pisao o Spivakovu.

Spivakov je kao Židov u Sovjetskom Savezu doživljavao mnoge nezgode. Iako se zvao Spivakov a ne Spivberg ili Spivman. Nakon mnogih peripetija, vlasti

mu dozvoljavaju odlazak na gostovanje u SAD. Kad je stigao pred Carnegie Hall, zatekao je bulumentu iz Američke lige za zaštitu Židova. Imali su transparente na kojima je pisalo: **KGB agenti – van!** Vikali su: **U borbu za prava sovjetskih Židova!**

Kad je počeo koncert, Spivakova su gađali limenkama napunjenim crvenom bojom. Spivakov je bio sav crven.

To je bilo davno. Nema nikakve sličnosti. Spivakov je danas svjetski slavan. Među najslavnijima.

Malo džepno zrcalo ne obuhvaća sve bore na mom licu. Obuhvaća samo dio podbratka. Zahvalna sam malom džepnom zrcalu.

Starac i prostitutka naginju se prema meni, odnosno prema malom zrcalu.

Starac veli: *Samo časak, boli me oko.*

Prostitutka veli: *Da vidim ovaj zub. Klima se.* To kaže s veoma otvorenim ustima.

Iz nosa ti vire dlake, rekla mi je Sara na autobusnoj stanici na kojoj je bilo puno ljudi. Pravila sam se da ne čujem.

Imaš prhut, dodala je. *I taj kaput ti grozno stoji i debela si.* Došao je autobus, pa je prestala. U autobusu, rekla sam joj: *Više ti neću kupovati Kinder jaja.*

U knjižnici nisu mi dali *Lovca u žitu* da Sara pročita, jer bio je ćirilčki. Knjižničarka je imala brkove i puno dlaka pod pazuhom.

Starac je mljackao svoj suhi kruh.

Prostitutka je žvakala svoju sušenu kobasicu.

Izvadila sam griottese i ponudila ih. Sve troje smo mljackali.

Rekla sam: *Odvest ću vas na kolače.*

Starac je rekao: *Osigurao sam mjesto na groblju.*

Prostitutka je rekla: *U Vojvodini ima puno samoubojstava.*

To me nije zanimalo jer imala sam namjeru još živjeti i to u Kanadi. U Rijeci ionako na groblju nisam imala nikoga.

U slastičarnici konobarica nam je rekla: *Ne držimo više baklave.*

Starac je rekao: *Ja najvećma volim krafne.*

Prostitutka je rekla: *Meni treba zubar.*

U slastičarnici pratili smo direktan prijenos dviju žučnih raspri koje su se vodile u Saboru. Jednu o istarskom govedu, drugu o lipicanerima.

U slastičarnici starac je rekao: *Doći ću vas ispratiti.*

Znala sam da neće doći jer će spavati. Starci rano liježu, a mi smo iz Rijeke kretale u tri poslije ponoći.

Prostitutka je rekla: *I ja ću doći.*

To je također bilo neizvodljivo jer prostitutke uglavnom rade noću, kad starci spavaju. Tako, nitko nas nije ispratio.

Poslije, kad smo stigle, pisala sam svima. Za božićne i novogodišnje blagdane poslala sam 47 čestitki, od toga devet u Beograd, tri u Izrael, dvije u Ameriku, dvije u Južnu Afriku, jednu u Pariz, jednu u Sloveniju,

jednu u Amsterdam, ostalo u Hrvatsku. Iz Hrvatske odgovorilo ih je petero, iz Beograda troje, iz ostalih zemalja – svi, jer bili su nostalgичni. To me nije začudilo.

Za Kanadu smršavila sam deset kilograma. Izgledala sam sasvim pristojno. Poslije sam u Kanadi opet sve kilograme vratila. Ponijela sam dvije večernje toalete koje nikada nisam obukla. Ponijela sam bijeli stolnjak za dvanaest osoba, od toleda, koji nikada nisam rasprostrla. Ponijela sam veliki srebrni pladanj koji sam kasnije čistila vimom.

Fatima je napustila Hrvatsku par dana ranije. Htjela je u Australiju ali otišla je u Novi Sad. Poklonila mi je mali badge na kojem piše *Fatima*. Inače, u Hrvatskoj svima je govorila da je zovu Seka. Mali badge prikačila sam na kaput. Na Plesu ljudi su mislili da se ja zovem Fatima. U Hrvatskoj tada nije bilo zgodno zvati se Fatima. Najbolje je bilo zvati se primjerice Grozda. Ukoliko je to bilo nemoguće, onda bar Vesna, Ivana, Maja ili Ankica. Moglo je i Ada.

Na zgradi Antituberkuloznog dispanzera pisalo je **Balije u Bosnu!** Tu su nam slikali pluća, jer kanadske vlasti zahtijevaju da samo zdrava i čista pluća uđu u njihovu zemlju. Moja su pluća zdrava, o Sarinim plućima da ne govorim. Na snimci mojih pluća danas se ne vidi da su ona nekada bila malo bolesna. Liječnica je rekla: *Dajte mi obiteljsku anamnezu.*

Sve sam priznala:

Majka: otvorene kaverne 1942. Kasnije, ca corpus uteri s metastazama na plućima. Umire 1978. Sestra,

brat i ja: prošireni hilusi, početak procesa. Terapija: pas.

Liječnica je sve zabilježila i predala mi. Onda sam to odnijela u ured koji to šalje u Kanadu.

Sutradan, vratila sam se u ured koji rezultate liječničkih pretraga šalje u Kanadu. Rekla sam: *Trebaju mi ti rezultati za jedan natječaj u Hrvatskoj. Vratit ću ih sutra.*

Službenica je bila vrlo predusretljiva. Vidjelo se da je borac protiv odljeva mozgova iz Domovine.

Bacila sam ono što je liječnica napisala. Ponovno sam otišla u Antituberkulozni dispanzer na kojem piše **Balije u Bosnu!** Ovaj put sa Sarom, da me ne prepoznaju. Rekla sam: *Izgubila sam rezultate pretraga.*

Službenica je rekla: *Morate kod iste liječnice.*

Sara se prepala jer sam joj sve ispričala.

Liječnica je pitala: *Je li netko u obitelji bolovao od tuberkuloze?*

Ja sam uskliknula: *Ne daj bože!*

Liječnica je još rekla: *Srce vam je veliko.*

To je od plivanja, odgovorila sam.

U izvješću za kanadske vlasti liječnica je napisala sve najljepše i najbolje o meni. Bile smo podobne za ulazak u tu veliku i bogatu zemlju. Pogotovo Sara. Ona je tako čista i zdrava.

Na aerodrom u Zagreb odveo nas je jedan što nudi pogrebne usluge. Njegov auto bio je najveći

i jedino u njega mogla su stati naša četiri ogromna kofera kupljena u Trstu za 73.000 lira svaki. Vozač mi je dao neko veoma značajno pismo da odnesem nekom njegovom veoma dalekom rođaku koji živi u Kanadi. Rekao mi je: *Svakako ga pronađite. I ja bih u Kanadu.*

Pitala sam ga: *Imate li vi grobno mjesto?*

Rekao je: *Nemam. Ja sam iz Bosne.*